

İNSAN HAKLARI
PLATFORMU KAPSAMLI
İNSAN HAKLARI İZLEME RAPORU

2022

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamiyla İnsan Hakları Platformu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İNSAN HAKLARI PLATFORMU KAPSAMLI
İNSAN HAKLARI İZLEME RAPORU
2022

İnsan Ticaretiyle Mücadele İzleme Raporunu Hazırlayan
Fezile Osum

LGBTİ+'ların İnsan Hakları'nı İzleme Raporunu Hazırlayan
Erman Dolmacı

Örgütlenme ve Barışçıl Toplanma Hakkı İzleme Raporunu Hazırlayan
Didem Erođlu

İfade Özgürlüğü Raporunu Hazırlayan
Öncel Polili

Mülteci Hakları İzleme Raporunu Hazırlayan
Aslı Murat

İşkence Yasağı ve Alıkonma Koşulları İzleme Raporunu Hazırlayan
Aslı Murat

Yayınlayan
İnsan Hakları Platformu

Birinci Baskı
Eylül 2023, Lefkoşa

Tasarım
Cypdes Factory Advertising

📍 **Girne Cd. 168, Lefkoşa**

✉ **info@ihpcy.eu** ☎ **+90 533 831 60 09**

🌐 **www.insanhaklariplatformu.eu**

📱 **ihp.hrp** 📷 **ihp.hrp** 🐦 **ihp_hrp**

**İnsan
Hakları**
Platformu
Human Rights Platform

İÇİNDEKİLER

Giriş _____	4
İnsan Ticaretiyle Mücadele _____	5
LGBTİ+'ların İnsan Hakları _____	7
Örgütlenme ve Barışçıl Toplanma Hakkı _____	10
İfade Özgürlüğü _____	15
Mülteci Hakları _____	17
İşkence Yasağı ve Alıkonma Koşulları _____	20

GİRİŞ

İnsan hakları, her toplumun ve bireyin en temel ve evrensel hakkıdır. Bu hakların korunması ve izlenmesi, demokratik bir toplumun olmazsa olmazıdır. İnsan Hakları Platformu, evrensel insan hak ve özgürlüklerinin, herkes için erişilebilir ve güvence altında olduğu, etkin mekanizmalar ile korunduğu ve sürekli geliştirildiği, eşitlikçi, adil, demokratik ve kapsayıcı bir dünya için mücadele eder. İnsan Hakları Platformu 2021 yılında, Kuir Kıbrıs Derneği, Mülteci Hakları Derneği, Sivil Toplum İnisyatifi, Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı ve Evrensel Hasta Hakları Derneği'nin ortak çalışmaları sonucunda kurulan bir platformdur. Bugün İnsan Hakları Platformu, Üçüncü Toplum Forumu ve Pozitif Düşün İnisyatifi'nin katılımıyla yedi örgütün gücü ile faaliyetlerini sürdürmektedir.

2021 Ekim ayında Platform, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde insan haklarının saygı duyulmanın ötesinde yüceltildiği adil, demokratik, eşitlikçi ve kapsayıcı bir topluma ulaşmasına katkı koyma amacıyla Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Kuir Kıbrıs, Mülteci Hakları Derneği, Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı ve Sivil Toplum İnisyatifi tarafından yürütülmekte olan İnsan Hakları Platformu Projesi'ni başlatmıştır. İnsan Hakları temelli farklı tematik alanlarda faaliyetlerini sürdüren yedi örgütün katılımıyla oluşan İnsan Hakları Platformu, İzleme, Raporlama ve Savunuculuk, Özneleri Güçlendirme, Bilgi, Farkındalık ve Kapasite Artırma ve İşbirlikleri ve Ortaklıklar Geliştirme başlıkları altında ortak mücadele sürdürmektedir. İnsan Hakları Platformu olarak, 2022 yılına dair Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki insan hakları durumunu kapsamlı bir şekilde incelemek ve değerlendirmek amacıyla beş ayrı tematik alanda ayrıntılı raporlar hazırlandı.

Bu raporların her biri, ilgili tematik alandaki insan hakları durumunu açıkça ortaya koymak üzere tasarlandı ve yayınlandı. Ayrıca, tüm bu raporların özeti ve özgün bulgularını içeren bu rapor da Kıbrıs'ın kuzey kesimindeki İnsan Ticaretiyle Mücadele, LGBTİ+'ların İnsan Hakları, Örgütlenme ve Barışçıl Toplanma Hakkı, İfade Özgürlüğü, Mülteci Hakları ve İşkence Yasağı ve Alıkonma Koşulları gibi alanlarda kapsamlı bir kaynak olmayı amaçlamaktadır. Raporların içeriği, belirlenen göstergelere dayanarak ve izleme süreci boyunca toplanan ve analizedilen bilgilere dayanmaktadır. Bu raporlar hem yaşanan hak ihlallerini belgelemek amacıyla bir kaynak, hem de yerel ve uluslararası kurumlarla gerçekleştirilecek olan lobi faaliyetlerinde bir araç niteliği taşımaktadır. Bu raporlar, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi konusundaki çabalarımızın bir yansımasıdır. Toplumumuzun ve uluslararası topluluğun bu önemli meselelere dikkat çekmesini, insan haklarına saygıyı teşvik etmesini ve iyileştirmesini amaçlıyoruz. İnsan hakları herkesiçindir ve bu raporlar, daha adil, eşitlikçi ve insan haklarına saygılı bir dünya inşa etme yolunda atılan önemli adımlardan sadece biridir. Bu raporları okurken, insan haklarına olan bağlılığımızı ve bu alandaki ilerlemeyi desteklemek için hep birlikte çalışma kararlılığımızı vurgulamak istiyoruz.

İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE

Genel olarak, Kıbrıs'ın kuzeyi insan ticaretiyle mücadele konusundaki yasal yükümlülüklerini büyük ölçüde yerine getirmemiştir. Raporda açıklandığı üzere, 2020 Mart ayında insan ticaretinin suç sayılması, 2022 yılında ilk insan ticareti davasının mahkûmiyetle sonuçlanmasını sağlayan bir dönüm noktası olmuştur. Ancak, yasal ve 'idari' boşluklar, mağdurların böylesine travmatik bir deneyim yaşadktan sonra hiçbir koruma ve destek alamamasına neden olmuştur. Ayrıca mağdurların tespit edilmesi, insan ticareti vakalarının soruşturulması ve bu tür vakaların yaşanmasının önlenmesi için herhangi bir tedbir alınmamıştır. İnsan ticareti eğilimleri çeşitli makamların dikkatine sunulmuş ve medyada tartışılmış olmasına rağmen, bu olguyu ele almak için herhangi bir ilgi gösterilmemiştir. 2022'nin dikkat çekici gelişmelerinden biri, voodoo ritüeli ile kandırılan Nijeryalı seks ticareti mağdurlarının sayısının artması olmuştur. Tespit edilen 23 mağdurdan 15'i, yetkililerin kendilerini koruma ve destekleme konusundaki yetersizlikleri nedeniyle Platform ile irtibatlarını kaybetmiştir. Bu mağdurlar yeniden insan ticaretine maruz kalmış ya da ciddi şiddete maruz kalmış olabilirler. Son olarak, kendilerine sunulan çok sayıda dilekçeye rağmen yetkililer tarafından sağlanan sınırlı veri, ya insan ticaretiyle ilgili veri tutmadıklarını ya da bunları kamuoyuyla paylaşmaya istekli olmadıklarını ortaya koymuştur.

Aşağıda yetkililere yönelik bir dizi tavsiye yer almaktadır:

- Mağdurların tespit edilmesini, korunmasını ve yardım edilmesini sağlayacak kapsamlı bir 'yasa' çıkarılması;
- 'Gece kulüpleri ve benzeri eğlence yerleri yasası'nın değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması, öğrenci vizesi almak için katı kurallar getirilmesi, üniversitelere öğrenci politikalarıyla ilgili denetimler yapılması, üniversitelerin yurtdışından öğrenci toplaması için çalışan acentelerin denetlenmesi ve güvenilir bilgi sağlayan nitelikli kişilerden oluşmasının sağlanması, göçmen topluluklara bölgeye geldiklerinde bilgilendirici broşürler veya kitapçıklar aracılığıyla bilgi verilmesi, Çalışma Dairesi ve Gece Kulüpleri Komisyonu'na insan ticareti göstergelerine dayalı denetimler yapma yetkisinin verilmesi gibi önleyici tedbirler alınması;
- 'Yabancılar ve muhaceret yasası'nda değişiklik yaparak düzensiz göçmenlerin insan ticareti taramasından geçirilmeden sınır dışı edilmesinin yasaklanması ve menşe ülkelerine geri gönderilmeleri hâlinde zulme uğramayacaklarının güvence altına alınması.
- İnsan ticareti mağdurları için bir sığınma evi kurulması;
- Polis teşkilatında insan ticaretiyle mücadele konusunda uzmanlaşmış bir birimin kurulması;
- İnsan ticareti soruşturma yöntemleri (hem reaktif hem de proaktif soruşturma yöntemleri) ve mağdur merkezli yaklaşım konusunda 'polisin' eğitilmesi.

LGBTİ+'LARIN İNSAN HAKLARI

Kıbrıs'ın kuzeyinde LGBTİ+'ların insan haklarına erişimi halen endişe verici düzeydedir; nefret söylemi, şiddet ve ayrımcılık gibi konular yaygınlığını korumaktadır. Yetkililer bu sorunları ele almak için kayda değer adımlar atmamakta, yasal olarak tanımlanmış ve suç sayılan nefret söylemi gibi konularda etkin soruşturma yürütmemektedir. Kuir Kıbrıs Derneği (KKD) ve İnsan Hakları Platformu (İHP) gibi sivil toplum örgütleri LGBTİ+'larla dayanışarak hak temelli mücadele vermektedir. Transların ve ikili cinsiyet sistemi dışındaki kişilerin cinsiyetlerinin yasal olarak tanınmaması, sağlık hizmetleri ve cezaevi sistemi gibi alanlarda haklarının ihlal edilmesine neden olmaktadır. Damgalamanın yaygın olduğu Kıbrıslı Türk toplumunda her şeye rağmen aktivistler ve KKD çeşitli sivil toplum örgütleri ile birlikte, Kıbrıs'ın kuzeyinde başta Onur Yürüyüşleri olmak üzere çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir. Bu çalışmalar toplumda LGBTİ+'ların insan haklarının ve taleplerinin görünürlüğünü artırmaktadır. Onur Yürüyüşleri'nin dışında KKD tarafından yürütülen ve eğitim ve sağlık alanlarında farkındalık ve kapasite artırıcı çalışmalar yürütmeyi amaçlayan Gökkuşacağı Projesi ve LGBTİ+'ların dayanıklılığını artırmayı hedefleyen Heliks Projesi de büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, Kıbrıs'ın kuzeyinde LGBTİ+ topluluğunun karşılaştığı süregelen sorunların ele alınması için hem sivil toplum örgütlerinin hem de yetkili kurumların daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir.

İzlemede öne çıkan belli başlı sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Cinsiyetin hukuken tanınması özbelirlenim hakkına göre tanımlanmamıştır ve bu da kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin, beden bütünlüklerinin ve daha birçok insan haklarının ihlal edilmesine neden olmaktadır.
- LGBTİ+'lar eğitim, sağlık, barınma, istihdam ve daha birçok alanda cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi ve karakteristiği temelli ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.
- İntersekslere tıbbi olarak zorunluluğu olmayan ve ikili cinsiyet sistemi normlarına uymak için yapılan tıbbi müdahaleler, sağlık hakkı, bilgilendirme hakkı, mahremiyet hakkı, ayrımcılıktan uzak olma hakkı ile işkence ve diğer insanlık dışı, zalim ve onur kırıcı muamelelere uğramama hakkını da kapsayan birçok insan hakkını ihlal etmektedir.
- 2021 yılında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik nefret söyleminin suç olarak etkin bir şekilde 'Ceza Yasası'nda' düzenlenmiş olmasına rağmen, polis çevrim içi yaygın olarak gerçekleştirilen bu suçlarla ilgili etkin soruşturma yürütmemektedir. Kuir Kıbrıs Derneği'nin (KKD) özellikle Onur Yürüyüşleri hakkında çıkan çevrim içi paylaşımlara yönelik yapılan nefret söylemi yorumlarını 'adli şubeye' şikâyet etmiş olmasına rağmen yıllardır konu hakkında etkin soruşturma yürütülmemektedir.

Analiz kısmında sağlanan bilgilere dayanarak, Kıbrıs'ın kuzeyindeki LGBTİ+'ların insan haklarının iyileştirilmesi için oluşturulmuş ve zaman içerisinde genişletilebilecek bazı olası öneriler aşağıda yer almaktadır.

- **Ayrımcılığı önleyici adımlar atın:** Meclis LGBTİ+'ların insan haklarının korunması ve ayrımcılıkla mücadele için yerel makamların ve LGBTİ+ topluluğunun birlikte çalışarak kaleme alacakları yasal düzenlemeler yapmalıdır. Örneğin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığı önleyen kapsamlı bir ayrımcılık karşıtı 'yasa' kabul edilmelidir. Ayrıca hemcinsler arasında kayıtlı birlikteliklere imkan sağlayan yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Polis dahil tüm 'yasa' uygulayıcılar ayrımcılığa yönelik yaptırımlar da dahil olmak üzere LGBTİ+'lar ile ilgili uluslararası sözleşmeleri ve iç hukuk düzenlemelerini etkin bir şekilde uygulamalıdır. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın önlenmesi için bağımsız kurumlar kurulmalıdır. Son olarak İstatistik Kurumu yetkili makamlardan alacağı bilgilerin yanı sıra nitel araştırma yapıp istatistiki veriler tutmalıdır.
- **LGBTİ+'lara yönelik çevrimiçi nefret söylemleri etkin şekilde soruşturulmalıdır:** Yetkililer, özellikle Onur Yürüyüşü etkinlikleri sırasında LGBTİ+'lara yönelik çevrimiçi nefret söylemiyle mücadele etmek için somut önlemler almalıdır. Polis, bu tür olayların soruşturulmasında ve failerin adalete teslim edilmesinde daha proaktif olmalı ve makul sürede soruşturmasını tamamlayıp suçluları yargıya teslim etmelidir.
- **Nefret söylemini kınayın:** Cumhurbaşkanı, Başbakan, bakanlar ve tüm milletvekilleri LGBTİ+ topluluğuna yönelik nefret söylemini ve diğer ayrımcılık biçimlerini alenen kınamalıdır.
- **Şiddete karşı koruma sağlayın ve adalete erişimi temin edin:** Polis, LGBTİ+'lara karşı şiddet veya ayrımcılık uygulayan kişilere karşı etkin soruşturma yürütüp suçluları yargıya taşımalıdır. İntersekslere tıbbi olarak gerekli olmayan müdahaleleri önleyecek 'tüzük' değişikliği, Sağlık Bakanlığı ve Kıbrıs Türk Tabipler Birliği'nin İHP ve KKD ile yürütülecek ortak çalışmanın ardından hazırlanıp yürürlüğe konulmalıdır. LGBTİ+'lara yönelik yaygın olarak görülen psikolojik, ekonomik ve fiziksel şiddeti önleyici ve koruyucu hizmetlerin eksikliği Sosyal Hizmetler Dairesi'nin bu konudaki önemini artırmaktadır. Bu hizmetlerin geliştirmesi, aynı zamanda bu hizmetlerin sunulacağı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi (TOCED) Şiddeti Önleme ve Danışma Merkezlerinin (ŞÖDAM) ivedilikle hayata geçirilmesi ve her bölgede aktif bir şekilde işleve geçen polis şiddeti önleme birimlerinin LGBTİ+'ların haklarını koruyacak şekilde kapsayıcı olması önerilmektedir.

• **Gözaltı merkezlerindeki LGBTİ+'ların insan hakları ihlalleri izlenmeli ve ortadan kaldırılmalıdır:** İçişleri Bakanlığı, gözaltı merkezlerindeki koşulları iyileştirmek, LGBTİ+'ların, özellikle trans ve kendini ikili cinsiyet sistemi dışında tanımlayan kişilerin haklarının korunmasını sağlamak için derhal adım atmalıdır. İHP ve KKD bu tesisleri izlemeye ve değişim için savunuculuk yapmaya devam etmelidir.

• **LGBTİ+'ların kapsayıcı eğitim ve sağlık hizmetlerinin teşvik edilmesi:** Eğitim ve sağlık hizmetleri LGBTİ+'ları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmeli ve bu konudaki farkındalık artırıcı eğitimler teşvik edilmelidir.

• **İstihdam ayrımcılığı ele alınmalıdır:** Meclis tarafından kamu ve özel sektörde ayrımcılığı yasaklayan yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca iş yerlerinde ayrımcılığa maruz kalan kişilerin baş vurabilecekleri noktalar oluşturulmalı ve bu noktalar da KKD gibi alanda çalışan STÖ'lerden düzenli eğitim alınmalıdır.

• **Transların haklarını koruyun:** Meclis, transların ve kendini ikili cinsiyet sistemi dışında tanımlayan kişilerin yasal olarak cinsiyetlerini öz belirleme ilkesine göre tanımalı ve sağlık hizmetlerine eşit ve ücretsiz erişimlerini güvence altına almalıdır. ASAL Şube LGBTİ+'lardan talep gelmesi üzerine bu kişileri askerlik hizmetinden muaf tutmalıdır.

• **Toplanma özgürlüğünü destekleyin:** Polis, LGBTİ+ topluluğunun onur yürüyüşleri ve diğer kamusal etkinlikleri düzenleme hakkını korumaya devam etmelidir. Yabancı uyruklu kişilerin toplanma özgürlüğünü kısıtlayan yasal düzenlemeler meclis tarafından değiştirilmelidir. Konu ile ilgili detaylı değerlendirme ve öneriler için İHP'nin Demokratik Haklar İzleme Raporu'na da bakılabilir.

• **HIV ile yaşayanların insan hakları korunmalıdır:** 'Yurttaş' olmayan ve HIV pozitif tanısı almış kişilerin sınır dışı edilmelerine sebep olan ilgili 'protokol' ivedilikle değiştirilmelidir. Sağlık Bakanlığı anonim HIV-testi merkezlerini artırmalı, bu merkezler ücretsiz, erişilebilir ve güvenli olmalıdır.

• **Uluslararası hukuk uygulanmalıdır:** Genel ayrımcılık yasağına ilişkin AİHS'ye Ek 12 No'lu Protokol onaylanmalıdır. Meclis insan hakları standartlarının sağlanması için Yogyakarta İlkeleri'ni yerel mevzuata dahil etmelidir.

• **LGBTİ+'ların insan haklarını savunan örgütler ve aktivistler korunmalı ve çalışmalarını teşvik edilmelidir:** KKD ve İHP gibi LGBTİ+'ların insan haklarını koruyan ve bu konuda farkındalık artıran örgütlerin çalışmaları yetkililer tarafından maddi ve manevi olarak desteklenmelidir. Toplumsal ayrımcılık ve LGBTİ+'lara yönelik şiddet de göz önünde bulundurulduğunda bu alanda çalışan aktivistlere elverişli ortamların sunulması ve güvenliklerinin sağlanması gerekmektedir.

Bu tavsiyeler, Kıbrıs'ın kuzeyindeki LGBTİ+ topluluğunun karşılaştığı çeşitli insan hakları ihlallerini ele almayı ve cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun herkesin eşitliğini, ayrımcılığa uğramamasını ve haklarına saygı gösterilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

ÖRGÜTLENME VE BARIŞÇIL TOPLANMA HAKKI

Kıbrıs'ın kuzeyinde örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlükleri 'Anayasa'da temel hak olarak düzenlenmiştir. Bu haklara erişim konusundaki düzenleme ve uygulamalar uluslararası standartların çok gerisinde olmamakla birlikte, özellikle hem 'Anayasa'da hem de iç 'mevzuat'ta düzenledikleri haliyle sadece 'yurttaşlar'ı özne olarak almakta, 'yabancılar' için ciddi kısıtlamalar getirmektedir. Bu bağlamda 'yabancılar' ile 'vatandaşlar' arasında, iç hukuk haline getirilen uluslararası sözleşmelerle uyumsuz olarak, temel hak ve özgürlükler bağlamında derin bir ayırım oluşmakta, bu hakkın yerli yabancı ayrımı yapmaksızın geçerli olduğu belirtilen AİHS ve MSHS ile ters düşmektedir. Ayrıca, haklar ile ilgili kısıtlamalarla ilgili kullanılan 'genel ahlak' ve 'gibi nedenlere' ifadeleri geniş bir yorumlamanın önünü açmakla bu haklara erişimde kısıtlama getirebilecek niteliktedir.

Örgütlenme özgürlüğü bağlamında 'Anayasa', sivil toplumdaki farklı örgütlenme şekillerini şemsiyesi altına alacak şekilde genel bir "örgütlenme hakkı ve özgürlüğü" olarak düzenlenmemiştir. Dernekler, vakıflar, sendikalar gibi örgütlenme biçimleri ayrı ayrı düzenlenmiş ve kayıt olmadan çalışan inisiyatifler gibi örgütlenme biçimleri dışarıda bırakılmıştır. Tüm örgütlenme biçimlerinin eşit haklara sahip ve kapsayıcı şekilde tek bir maddede düzenlenmesi tüm sivil toplum örgütlerinin haklarının yasal koruma kapsamı altına alınması önemlidir. 'Anayasa'da, "yasanın öngördüğü durumlarda, dernekler yargıç kararıyla kapatılabilir" denilmektedir. Buradaki esas sorun "yargıç kararına kadar kaymakamlıklara tanındığı faaliyetten süresiz alıkonulabilir" düzenlemesidir. Burada "gecikmede sakınca bulunan durumlarda" ucu açık bir ifadedir ve keyfiliğin önünü açarak örgütlenme özgürlüğü bağlamında tehdit oluşturmaktadır.

Dernek kurma ve yürütme konusunda ilgili yerel ‘mevzuat’ ve uygulama açısından öne çıkan bulgular ve öneriler şu şekildedir:

- 2016’da güncellenen ‘Dernekler Yasası’ genel olarak derneklerin kurulmasını kolaylaştırıp amaç ve faaliyetlerini gerçekleştirmeleri konusunda bu hakka ciddi zarar verici kısıtlamalar getirmeyen bir yapıya sahiptir. Fakat bağış toplama, vergi muafiyetleri, mali raporlama gibi birçok farklı düzenlemenin, farklı ‘yasalar’ altında yapılmış olması uygulamada hem STÖ’ler hem de uygulayıcı makamlar tarafından sorunlara ve tutarsızlıklara sebep olmakta ve sivil toplum için elverişli ortamı olumsuz etkilemektedir. Derneklerle ilgili tüm düzenlemelerin sivil toplumun işlevi ve yapısı dikkate alınarak ve derneklerin yasal oluşumu, amaçları ve faaliyetleri lehine iyi niyet karinesi ışığında, uluslararası standartlara uygun düzenlemelerle tek bir ‘yasa’ altında toplanması ya da yeniden düzenlenmesi bu hakka erişimin önündeki kısıtlamaları ortadan kaldıracaktır.
- Genel olarak karar vericilerle ve uygulamada yetkili kurumlarla yapılan görüşmelerde hakları kısıtlayıcı eğilimler gözlenmektedir. Alınan karar ve uygulamalar derneklerin kötü niyetli olabileceği düşünülerek düzenlenmektedir. Bunların derneklerin yasal oluşumu, amaçları ve faaliyetleri lehine iyi niyet karinesi çerçevesinde değerlendirilmesi ve ilgili ‘yasa’ ve politikaların buna göre belirlenmesi örgütlenme özgürlüğüne erişim bağlamında çok önemlidir.
- Dernek kurma ve derneklere üye olma hakkı sadece 18 yaşını tamamlamış ‘yurttaşlara (vatandaşlara)’ tanınmıştır. Vakıflar için ise bir ilgili ‘yasada’ bir dine mensup olma şartı aranmaktadır. ‘Dernekler yasası’nda yabancılar, yabancı uyruklu dernekler/üst kuruluşlar ve çocuklar için kısıtlamalar getirilmiştir. Kısıtlayıcı maddelerin ilgili ‘yasa’lardan çıkarılması ve ‘yurttaşlığa’ veya dine dayalı düzenlemelerin kaldırılması gerekmektedir. Benzer bir şekilde çocukların örgütlenme özgürlüğünün de önünü açıcı bir şekilde, ilgili ‘yasa’nın yeniden düzenlenmesi şarttır.
- Kıbrıs’ın kuzeyinde yabancı dernek kaydı bulunmamaktadır. Yabancı dernekler için, dernek kurma, üye olma, kurulacak derneğin amaçları, raporlama ve fonlara erişim gibi konularda ekstra bürokrasi ve izne tabi tutulma gibi ciddi kısıtlamalar mevcuttur. Bu ayrımcılık toplanma özgürlüğü için de geçerlidir; “yabancılar barışçıl toplanma eylemi düzenleyemez veya bu eylemlere katılamaz” denilmektedir. Kıbrıs’ın kuzeyine çalışmak veya okumak ya da mülteci olarak gelen ve sayıca fazla olan bu dezavantajlı gruplara mensup bireylerin diğer haklarla birlikte örgütlenme, barışçıl toplanma ve ifade özgürlüklerinin eşitlik ilkesine göre ilgili ‘mevzuat’ta bütünlüklü olarak yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- ‘Mevzuat’ sadece resmi dernekleri tanımakta, gayriresmi (kayıt yaptırmadan faaliyet gösteren) örgütlenmeleri kapsamamaktadır. Genelde ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı olan gruplar tarafından oluşturulan ve özellikle fonlara erişim konusunda sıkıntı yaşayan bu tür örgütlenmelerin de hukuka aykırı sayılmadan faaliyet göstermelerine izin verecek şekilde tanınmaları özellikle önemlidir.
- Kayıt süreci ile ilgili istenilen belgeler, örgütlenme özgürlüğünü ciddi anlamda engelleyici nitelikte değildir. Fakat, dernek tüzüklerinde yer alması gereken bilgiler çok geniş tutulmuştur. Özellikle kurucuların ikamet adreslerinin ve meslek bilgilerinin zorunlu olması sakıncalıdır. Ayrıca adres gösterme zorunluluğu, yeni örgütlenen bir grup için zorlayıcı olabilmektedir. Özellikle faaliyetleri yürütmek için fiziksel bir mekânın gerekliliğinin önemini yitirdiği dijital çağda bu uygulama yeniden değerlendirilmeli ve ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.

- ‘Yasa’da belirtilmiş olmamasına rağmen, dernek tüzükleri kaymakamlık tarafından kontrol edilmek üzere Başsavcılığa yollanmaktadır. Hukukçu kadrolarındaki eksiklik ve yetersizlik nedeniyle Başsavcılığa gönderilen tüzüklerin kontrolü, 60 günlük sürenin aşılmasına sebep olabilmektedir. Bu konuda ‘yasa’da gerekli düzeltmelere gidilerek hukuki kontrollerin tercihen Bakanlık bünyesinde yapılması ya da Başsavcılığın bu sorumluluğunu düzenleyecek şekilde ilgili ‘yasa’nın tadil edilmesi yerinde olacaktır.
- Denetim konusunda ise, ‘yasa’ her ne kadar iç denetim esastır dese de, ‘yasa’nın düzenlediği şekliyle, kaymakamlıklara verilen denetim hakkı konusu sıkıntılıdır. Derneğe ait tüm bilgi, belgelere erişim ve derneğe ait fiziksel mekanlar için de geçerlidir. Özel şirketlerin denetimi bakımından böyle ucu açık bir denetim öngörülmezken, STÖ’ler için bunların yeniden düşünülmesi, önceden belirlenmiş ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi ve derneklerin özerkliklerine saygılı bir düzenleme yapılması önemlidir.
- Uygulamada derneklerle ilgili yetkili kurumlar İçişleri Bakanlığı, Merkez Kaymakamlık ve ilgili bölge kaymakamlıklarıdır. Hem sivil toplum hem de yetkili kurumlarla yapılan görüşmelerde kaymakamlıklardaki insan kaynağı eksikliğinden ve bölgeler arası yaşanan farklılıklardan kaynaklı problemler öne çıkmıştır. Kayıt ve raporlamada yaşanan sıkıntılar, uzayan ve bazen yasal süreyi aşan kayıt süreçleri, ‘yasa’nın net olmamasından kaynaklanmaktadır. ‘Dernekler Yasası’ ile ilgili sivil toplum-karar vericilerin ortak çalışmasıyla geliştirilecek kılavuz dokümanın uygulamadaki bu farklılıkları gidermesi beklenmektedir.

Derneklerin sürdürülebilirliği ve etkisi açılardan çok önemli bir yeri olan finansmana erişim konularında öne çıkan bulgular ve öneriler şu şekildedir:

- STÖ’ler için mali kaynaklara erişim ve dolayısıyla sürdürülebilirlik ciddi bir sorundur. Kıbrıs’ın kuzeyinde kayıtlı 1185 dernek vardır. Bunların neredeyse sadece yarısı faaldir. Yasal zemin birçok farklı ‘yasa’da düzenlenmiş olması nedeniyle karmaşıktır ve kaynak geliştirme için elverişli değildir.
- Sivil topluma ayrılan kamu fonları çok kısıtlıdır. Kamu fonlarına ya da kamu desteğine erişimde, ayrılan fonların ve fon veren kurumların çeşitliliği ile birlikte bunun için ayrılan bütçe de oldukça sınırlıdır. Demokrasinin en önemli kurumlarından sayılan sivil toplumun gelişimi için devlet bütçeleri belirlenirken sivil toplum ile istişare içinde, ihtiyaçlarına yönelik olarak daha çok kaynak yaratılarak sivil toplum desteklenmelidir. Ayrıca bu kaynaklar, güncel uygulamanın aksine, önceden belirlenmiş kriterlere dayandırılmalı, açık, şeffaf ve hesap verilebilir bir şekilde düzenlenmeli ve uygulanmalıdır.
- Uluslararası fonlar ise Kıbrıs’ın kuzeyindeki de facto durum nedeniyle kısıtlıdır. AB, sivil topluma düzenli olarak en büyük miktarda fon sağlayan uluslararası kuruluştur. AB dışında fon sağlayan diğer kuruluşlar arasında BM Mülteci Yüksek Komiserliği fonu, EEA Grants, ABD, Fransız Büyükelçiliği gibi farklı kurumlardan, farklı miktarlarda ve farklı amaçları olan kaynaklar da limitli olmasına rağmen mevcuttur. STÖ’lerin fona erişimi ile ilgili kısıtlamalar yoktur fakat yabancı nitelikli dernekler izin sürecine tabidirler.

- STÖ'lerin başlıca gelir kaynaklarından olan bağış toplama, piyango ve çekilişler bakımından öngörülen düzenlemeler sadece dernekler için değil tüm bağış toplamak isteyen gerçek ve tüzel kişiler içindir. Bu düzenlemeler kaymakamlık, polis, belediye gibi kurumlarca izinlendirmeye tabidir ve hapis cezası gibi orantısız cezalar da içermektedir. Yapıları gereği gelirlerinin büyük bir kısmını bağışlardan edinen, kâr amacı gütmeyen ve toplumun genel iyiliği hedefiyle çalışan STÖ'ler için ilgili düzenlemelerin ayrıca yasalaştırılması yerinde olacaktır. Yapılacak düzenlemede, güncel düzenlemelerden farklı olarak, yardım toplayacak bir STÖ'nün ilgili makamlarca izin sürecine tabi tutulmaması, hapis cezası gibi ağır yaptırımların olmaması, ayrıca, reaktif ve proaktif gelir çeşitlerinin de aynı düzenlemeye tabi olmaması gerekmektedir. Bu konuda derneğin bağış makbuzlarının kaymakamlık tarafından mühürlenmesi için, derneğin tescil edilmiş bir dernek olması ve bundan elde edeceği gelirleri mali raporlarına yansıtması yeterli olmalıdır. Ayrıca günümüz teknolojisi ve online bağış mekanizmaları da düzenlemede dikkate alınmalıdır.

- Kayıtlı STÖ'ler, kendilerine ait iktisadi bir işletme bulunmadığı sürece, kurum vergilerinden muaftır. KDV, gümrük ve stopaj vergileri STÖ'ler için de zorunludur. 'Yasada' sadece, Bakanlar Kurulunca onaylanan amaçlarla kurulan ve spesifik kurum türleri için istisnalara yer verilmiştir. Aynı sorun bağışçılara uygulanan vergi teşvikleri için de geçerlidir. Özellikle 'Hayır Kurumları Yasası' altında, Bakanlar Kurulu'nca onaylanan örgütler için olan istisnalar dikkat çekmektedir. Hayır Kurumları Statüsünü kaldırmalı ya da böyle bir statü almak için takip edilecek kriterler ve prosedürler net bir şekilde belirlenmelidir. Ayrıca onay makamı olarak 'Bakanlar Kurulu' gibi üst düzey siyasi bir organ yerine daha teknik bir onay makamı görev almalıdır. Bu düzenlemeler hem sivil toplumun gelişmesini kısıtlamakta hem de farklı sivil toplum örgütlenme türleri arasında eşitsizliğe sebep olmaktadır. STÖ'lerin kaynaklara erişim konusundaki engelleri kaldırarak bunlara ulaşmalarını kolaylaştıracak düzenlemelerin yapılması sivil toplumun gelişimi için elzemdir.

İşlevsel bir demokrasi için elzem olan sivil toplumun karar alma süreçlerine dahiliyeti konusunda öne çıkan bulgular ve öneriler şu şekildedir:

- Uygulamada sivil toplum ile kamu kuruluşları arasındaki etkileşim sınırlıdır ve genel olarak sivil toplumun inisiyatif alması ve ısrarcı olmasını gerektirir.
- 'Yasa' değişikliği çalışmalarının çok uzun ve meşakkatli olması, ülkedeki kaygan siyaset sebebiyle kamu görevlileri ile yetkililerin sıklıkla değişmesi ve etkin istişare yürütmenin mümkün olmaması önemli sorunlardır. Bu bağlamda, STÖ'lerle danışma süreçleri için kriterler ve standartlar ivedilikle geliştirilmeli ve tüm karar alma birimlerinde odak noktaları oluşturularak sivil toplumla iyileştirilmiş ve sürdürülebilir ilişkiler kurulmalıdır.
- Sivil toplumun yasama süreçlerine katılımı 'Meclis iç tüzüğü'nde düzenlenmiştir. Fakat görüş bildirmek için tanınan süre kısadır, etkili bir katılım için bu sürelerin uzatılması yerinde olacaktır. Ayrıca, 'yasa'da belirtildiği ve uygulamada görüldüğü üzere, sivil toplumun sürece dahil olması, kanun koyucuların inisiyatifine kalmıştır. Bu sürecin daha bağlayıcı olacak ve sivil toplumun katılımını etkinleştirecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
- 'Yerel mevzuat'ın katılım ile ilgili düzenlemeleri çok sınırlıdır ve sadece 15 'yasa'da buna yer verilmektedir. Hiçbirinde bu iş birliğinin şartları, içeriği belirlenmemiştir. Kullanılan ifadeler "teşvik etmek" veya "işbirliği sağlamak" gibi bağlayıcılıktan uzak ifadelerdir. 'Yasaların' bir kısmında STÖ'lerin ilgili 'yasa' kapsamında oluşturulan danışma kurulu vb. dahil edilmeleri yönünde düzenlemeler bulunmaktadır. STÖ'lerin danışma organlarında yer almaları güvence altına alınmamakta ve idareye bu noktada geniş bir takdir alanı bırakılmaktadır.

Barışçıl toplanma özgürlüğü ile ilgili öne çıkan bulgular ve öneriler şu şekildedir:

- Barışçıl toplanma özgürlüğü ile ilgili ‘mevzuat’ problemlidir. 1958 yılında yürürlüğe giren ‘Bölüm 32 Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’ ve 1929 yılında yürürlüğe giren ‘Ceza Yasası’nın yasadışı toplantı suçu ile ayaklanma suçunu tanımlayan maddesi geniş ölçekli bir güncellemeye uğramamıştır. ‘Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’, gösteri ve/veya yürüyüşlerin kaymakamlığın iznine tabii olması ve kaymakamlık tarafından yasaklanabilmesi gibi demokratik anlamda geri kalmış düzenlemeler içermektedir. ‘Ceza Yasası’ ise, hangi toplantıların yasadışı sayılabileceklerine ilişkin geniş kriterler içermekte ve bu hakkın kullanımında caydırıcı unsur olabilmektedir. Bu ‘yasa’larda ilgili yeniliklerin demokratik bir çerçevede ve uluslararası standartlara uygun olarak yapılması gerekmektedir. İlgili ‘yasa’ maddeleri kolluk kuvvetleri tarafından geniş bir şekilde yorumlanabilmektedir. Böylesi durumlarda ilgili kişilerin (eylemcilerin) 2022’de de yaşandığı üzere, cezai kovuşturma ve soruşturma süreçlerine tabii tutulmaları söz konusu olabilmektedir. Mahkemenin konuyla ilgili karar üretinceye değin devam eden kovuşturma, soruşturma ve yargılama süreci, maddi ve manevi sonuçlar doğurmakta, ifade özgürlüklerini toplanma özgürlükleri aracılığıyla kullanmak isteyen gruplar arasında soğutucu bir etki yaratabilmektedir.
- Mevcut yasal metinlerdeki bu sıkıntılar Yüksek Mahkeme, Yargıtay ve alt mahkemeler tarafından tanınmaktadır. Yüksek Mahkeme, ‘Anayasa’nın çizdiği çerçeve dışında kalan kısımlarının uygulamaya uygun olmadığını açıkça belirtmektedir. Yargıtay’ın “Yasal düzenleme yapılmamış olmakla birlikte, bu konuda sadece Kaymakamlığa yazılı bildirim yapılmaktadır” gibi kararları mevcuttur. Bu da uygulamada bu hakkın kullanılmasını bir nebze kolaylaştırmaktadır. Fakat hakkın kullanımının uluslararası standartlara göre düzenlenmiş yasalarca korunuyor olmaması hak ihlalleri boyutunda ciddi bir potansiyel yaratmaktadır.
- Güncel uygulamaya göre, herhangi bir eylem, sokak gösterisi veya protestosu için izin alma gerekliliği yoktur. Kısıtlamalar, eylemin konusuna, kimin organize ettiğine ve nerede yapılacağına göre değişiklik gösterebilmektedir. Sendikalar, birlikler gibi toplumda güçlü bir pozisyona sahip örgütler bildirim dahi yapmadan eylem düzenleyebilir iken, daha küçük ölçekli örgütlenme türleri izin almak durumunda kalabilmektedirler. Hatta yabancıların düzenledikleri eylem ve gösteriler başta olmak üzere kaymakamlıkların izin vermediği vakalar da mevcuttur. Bu hakkın ‘yasalarca’ düzenlenerek tüm gerçek ve tüzel kişilere eşit olarak tanınması ve kısıtlamaların ancak ‘kanunla’ öngörülmüş ve demokratik bir toplumda gerekli görülmüş olması gerekmektedir.

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Her ne kadar da iç hukukun parçası olan uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve Anayasa ifade özgürlüğünün korunmasına özel bir önem verse de, uygulama da otoriteler bu durumun tam tersine hareket etmektedirler.

Mevzuat da çağ dışı kalmış ve kişilerin özgürlüklerinden mahrum kalmasına sebep olabilecek ve dolayısıyla düşüncelerini ifade etmekten çekinebilecekleri düzenlemeler yürürlüktedir. Otoriteler söz konusu mevzuatı ortadan kaldırmak yerine, ifade özgürlüğü ile çelişen mevzuat yapma derdinde oldukları görülmektedir. Uygulamada, ifade özgürlüğü ile ilgili ceza davaları açılırken AİHM kararları göz önünde bulundurulmamaktadır. Bunu dışında, bazen davalar makul bir sürenin içerisinde sonuçlanmamakta ve adil yargılama ilkesi ihlal edilmektedir.

2022 yılında, ifade özgürlüğünü siyasi kişilere karşı kullananlara ceza davası açılması neredeyse bir gelenek haline gelmiştir.

Bilgi Edinme Hakkı ile ilgili olarak otoriteler pek çok kez böyle bir hak yokmuş gibi hareket etmekten çekinmemektedirler. Bilgi Edinme Kurulu'na ise yeterli sayıda başvuru gitmemektedir ve bağımsızlığı sorgulanabilir olan bir kuruldur.

Medya Bağımsızlığı ile ilgili olarak Basın İş Yasası bazı koruyucu düzenlemeler içerse dahi, medya bağımsızlığını yasal olarak garanti altına aldığı söylenemez. Bir çok basın çalışanı düşünceleri nedeniyle görevlerini kaybetmişlerdir. Kamu yayıncılığı yapan kurumlar ve Yayın Yüksek Kurulu'nun yönetim kurullarının oluşumu da bağımsız bir görüntü çizmemektedir.

Bu raporda anlatılan sorunların çözülmesi için başlıca önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

- Mevzuatın taranıp ifade özgürlüğü ile sorunlu olan mevzuatın değiştirilmesi;
- İfade özgürlüğü ile ilgili ceza davaları açılmadan önce daha iyi etüt yapılması ve AİHM içti-hadı da göz önünde bulundurulması;
- İfade özgürlüğünü etkileyen davaların makul bir zamanda sonuçlanması için önlem alınması;
- Bilgi Edinme Kurulunda savcılığın yer almaması;
- Bilgi Edinme Kuruluna başvuru sayısının artması için çalışma yapılması;
- Ülkesel İnsan Hakları Kurumunun kurulması;
- Gazetecileri Medya Patronlarının sansürlerine karşı Basın İş Yasası'nda daha koruyucu ön-lemeler alınması;
- Basın çalışanlarının görevlerine son verilmesi zorlaştırılmalı;
- BRTK, Türk Ajansı Kıbrıs ve Yayın Yüksek Kurulunun Yönetim Kurullarının bağımsız bir hale ge-tirilmesi;
- Kamu Yayıncılığı Yapan Kurumlarda farklı gruplarının seslerinin duyulabilmesi için önlemler alınması;
- Gazeteler Basılmadan ve Yayımlanmadan Önce Beyanname ve Teminat vermeyenlerin öz-gürlüğünden mahrum kalabileceğine dair düzenleme içeren Fesil 79 Basın Yasasında gerekli düzenlemelerin yapılıp, özgürlükten mahrum kalma cezasının kaldırılması;
- Medya çeşitliliğinin korunması için mevzuatda düzenlemeler yapılması;
- Eğitim sisteminde de insan hakları müfredatı ve "aktif öğrenme" dahil olmak üzere herkes için eğitime ilişkin ülkesel politikanın yürürlüğe girmesi;
- Savaş propagandasının yasaklanması;
- BRTK'nın kamu hizmeti yayıncılığını bağımsız ve tarafsızlığını, insan haklarına dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin gereklerine uygun yapıp yapmadığı konusundaki denetimini artırması.

MÜLTECİ HAKLARI

Mülteci haklarına yönelik uluslararası sözleşmeler ‘mevzuat’ımıza meclis tarafından çıkarılan onay “yasa”larıyla dâhil edilmiş olmasına rağmen, yerel otoritelerin bunlara uygun icraat sergilemediklerini söylemek mümkündür. Özellikle insan haklarına ilişkin sözleşmeler ilgili olarak yaşadığımız bu sorunun çözümü için özel yerel “yasa”ların çıkarılması ve var olan “yasa”larda tadilata gidilmesi gerekmektedir.

Mülteci hakları söz konusu olduğunda, ekonomik ve sosyal gereksinimlerin sağlanması bir tarafa, en temel kurallardan olan geri gönderilmeme ve cezalandırılmama prensipleri ihlal edilmektedir. Bu noktada atılması gereken en ivedi adım, yerel kurumların yönetim kapasitesini ve planlamasını da dikkate alan bir sığınma sistemi kurmaktır. Şu anda Suriyelilere uygulanan ön vize zorunluluğu, kişilerin gelişini engellemekte veya düzenlememektedir. Aksine, düzensiz gelişler neticesinde, yaşam hakkını daha da tehdit eden bir boyuta ulaşmasına neden olmaktadır. AİHM içtihadında, AİHS md 3’te korunan işkence ve kötü muamele yasağının mutlak niteliği dikkate alınarak, sözleşmecî bir devleti bu madde altındaki sorumluluğundan bağışık tutulmadığı söylenmektedir.¹ Netice itibariyle gözaltına alınan, tutuklanan, cezalandırılan ve sınır dışı edilen mülteciler işkence ve kötü muamele, kişi özgürlüğü ve güvenliği, adil yargılama hakkı, sağlığa erişim gibi pek çok hususta hak ihlaline maruz kalmaktadırlar.

Diğer taraftan, düzenli şekilde giriş yaptıktan sonra BMMYK ile temas kurabilen veya insani ikamet vizesiyle (ki bu yönde kaç kişinin Kıbrıs’ın kuzeyinde olduğuna dair bilgi talep edilmesine rağmen raporda belirtildiği gibi dilekçe yerel otoritelerce yanıtlanmamıştır) Kıbrıs’ın kuzeyinde kalışları ‘yasal’ zemine kavuşturulan sığınmacılar için en temel insan haklarına (sağlık, barınma, eğitim, sosyal yardım gibi) erişimde ciddi engeller 2022 yılı boyunca yaşamaya devam etmiştir.

¹ AİHM, Aden Ahmet v Malta, Başvuru No: 55352/12, s. 36.

Bu raporda anlatılan sorunların çözülmesi için başlıca önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

- Uluslararası korumaya ihtiyaç duyabilecek sığınmacı ve mültecilerin Kıbrıs'ın kuzeyinin yargı yetkisi içerisinde uygulanacak sığınma sistemine ilişkin yerel "yasa"ların hazırlanarak adil ve etkin bir mülteci belirleme prosedürü kurulmalıdır.
- Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerin tutuklanmaları her koşulda, otomatik değil istisnai olmalıdır.
- "Fasıl 105 Yabancılar ve Muhaceret Yasası"nda yapılacak olan değişiklikler neticesinde düzensiz yollardan giriş yapan sığınmacı ve mültecilere yönelik istisnalar getirilmelidir. Sığınmacı ve mültecilerin alıkonulmasından kaçınılmalı ve yalnızca son çare olarak düşünülmalıdır. Alıkonmaya alternatifler yasada belirtilmeli ve uygulanmalıdır. Alıkonmanın gerekli olduğu durumlarda, alıkonulma yerleri uluslararası standartlara uygun olmalıdır. Fakat çocuklar hiçbir hal ve durumda alıkonulmamalıdır.
- Karakol, cezaevi ve alıkonma merkezlerinde ücretsiz, yetkin ve tarafsız tercümanlar bulundurulmalıdır.
- "İnsani İkamet İzni"ne yönelik standartlar 'yasal' zeminde netleştirilmeli ve vizeye bağlı sunulacak kamusal hizmetler (ücretsiz sağlık, eğitim ve sosyal yardım gibi) belirlenmelidir. İzne ilişkin uygulanacak kriterler uluslararası insan hakları yükümlülükleri ışığında düzenlenmeli ve 1 yıllık süre uzatılabilir olmalıdır.
- Sığınmacıların menşe ülkelerine veya zulüm görme riski altında olduklarını belirttikleri ülkelere geri gönderilmesinin önüne geçecek risk değerlendirme sistemi kurulmalıdır. Risk tespit edilmesi durumunda, kişiler asla ülkelerine geri gönderilmemelidirler.
- Sığınmacı ve mültecilerin kamusal sosyal yardım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.
- Sığınmacı ve mültecilere adli yardım sağlanmalıdır.
- İşkenceye Karşı Sözleşme'nin Seçmeli Protokolü ve 1967 Mültecilerin Statüsüne Dair Ek Protokol onaylanmalı ve sığınmacı ve mültecilerin tutuldukları kapatılma mekanlarına (karakol, cezaevi veya yurt gibi) düzenli ve habersiz ziyaretler yapacak yerel bağımsız komiteler kuracak olan 'yasal' düzenlemeler 'mevzuat'a dahil edilmelidir.

İŞKENCE YASAĞI VE ALIKONMA KOŞULLARI

İşkence ve kötü muameleyi önlemek, bu alanda cezasızlığın önüne geçebilmek ve adil bir cezalandırma sistemi kurabilmek için 'idarenin' atması gereken temel adımlar; 'yasalarda' işkencenin yasaklanması, bütün işkence ve kötü muamele şikâyet ve raporlarının etkili bir şekilde soruşturulmasının sağlanması, sorumluların adalete teslim edilmesi ve hak ihlâline maruz kalanların zararlarının telafi edilmesidir. Uluslararası hukuk alanında mevcut olan sözleşmeler ve denetim mekanizmaları bunu gerekli kılmaktadır.

- İşkence ve kötü muamele fiili, 'Fasıl 154 Ceza Yasası'nda suç olarak düzenlenmelidir.
- 'Çocuk Suçluları Yasası' derhal tadil edilmeli ve çocuk dostu ceza adaletinin sağlanması için çağdaş bir yasal düzenleme 'mevzuata' dahil edilmelidir.
- Kırılgan gruplarla temas kuracak polis ve gardiyanların düzenli bir şekilde insan hakları ve özellikle işkence ve kötü muamele yasağına ilişkin olarak eğitim almaları sağlanmalıdır.
- Polis örgütü içerisinde çocuk haklarına ilişkin eğitim almış uzman polislerin görev alacağı Çocuk Polisi birimi kurulmalıdır.
- Uluslararası korumaya ihtiyaç duyan insanların haklarını temin edecek bir sığınma sistemi kurulmalıdır.
- Sığınmacılar ve mülteciler düzensiz giriş yaptıkları gerekçesiyle suçlu muamelesi görmemeli, menşe ülkelerine geri gönderilmemelidirler.
- Ücretsiz hukuki desteğe (adli yardım) ilişkin 'mevzuat' daha etkin şekilde düzenlenmeli, gerekirse ayrı bir adli yardım yasası hazırlanmalıdır.
- Tüm alıkonma mekânlarında ücretsiz, yetkin ve tarafsız tercümanlar hazır bulundurulmalıdır.
- Gözaltına alınanlar, tutuklananlar ve mahkûmlar için uygulanacak zorunlu ve sistematik sağlık kontrollerinde İstanbul Protokolü usul ve yöntemleri kullanılmalıdır.
- 'Fasıl 155 Ceza Usul Yasası' kapsamında yapılacak bir tadilat ile avukat gözetiminde ve kamera eşliğinde alınmayan ifadelerin mahkemede kabul edilmemesi halinde delil olarak kullanılmaması garanti altına alınmalıdır.
- Tutuklu yargılamalara ve hapis cezalarına alternatif tedbirler geliştirilmeli ve 'Fasıl 155 Ceza Usul Yasası'nın ilgili maddeleri bu noktalarda çeşitlendirilmelidir.
- Karakol, cezaevi vb gibi alıkonma mekanları barınma, özel ihtiyaçların sağlanması, sağlık ve hijyen anlamında CPT standartlarına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- İKS Seçmeli Protokolü onay kanunu aracılığıyla iç hukukun parçası haline getirilmelidir.
- Karakollar ve cezaevleri gibi alıkonma mekânlarını denetleyebilecek 'Yerel Önleme Mekanizması' kurulmalı, rutin aralıklarla denetleme yapıp hazırlanacak raporlar kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

 Girne Cd. 168, Lefkoşa

 info@ihpcy.eu **+90 533 831 60 09** **www.insanhaklariplatformu.eu**

 ihp.hrp **ihp.hrp** **ihp_hrp**

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. İçerik tamamıyla İnsan Hakları Platformu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

**İnsan
Hakları
Platformu**
Human Rights Platform